

LES ACTES DE LA PROVÍNCIA: UNA FONT PER A LA INVESTIGACIÓ HISTÒRICA DE LA CONCA DE BARBERÀ

Manel GÜELL

LES ACTES

Fa un parell d'anys ja vam tenir ocasió d'exposar un resum d'allò que es podia trobar a l'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona (AHDT). En un breu recorregut, d'escasses pàgines, informàvem dels fons documentals en què apareixien notícies referents a alguna de les poblacions de la Conca de Barberà. En aquella avinentesa, ja advertíem de l'existència de sèries documentals, la consulta exhaustiva de les quals era capaç d'aportar dades valuoses a l'investigador que demostrés prou constància. Una d'aquestes sèries són les *Actes*.¹

Les actes d'una corporació són el document de dret administratiu que dona fe del desenvolupament de les sessions que celebra, els assumptes que tracta i els acords que pren. Són la crònica viva de l'activitat d'una entitat, i per això representen l'opció millor per conèixer l'evolució i seguiment d'una institució o organisme, i de tot el que representa.

¹ GÜELL, Manel. "Documentació referent a la Conca de Barberà de l'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona". *Aplec de Treballs*, Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, 18 (2000): 183-187. També hem tingut ocasió de documentar Montblanc a través de l'AHDT, a GÜELL, Manel. "Montblanc a l'Arxiu Històric de la Diputació". *El Foradot*, Montblanc, 6 (abril-maig 2001) 24-26.

Les dades mínimes que conté un acta com cal són: assistència dels integrants de l'òrgan col·legiat (consell, ple, comissió), ordre del dia (o en tot cas, assumptes per tractar), resolucions dels diferents assumptes, lloc i data. Així, doncs, tots els assumptes (importants) de l'entitat han de passar per aquest procés, i els assumptes de l'entitat són aquells concernents a les competències, facultats i atribucions que tingui, i per tant, esdevenen un reflex fidel de la seva activitat i funcions.

Les competències d'un municipi són totals en l'àmbit en què exerceix la seva activitat administrativa, per això les actes municipals són tan riques en notícies (actes municipals o del consell, acords de l'Ajuntament, actes dels procuradors, etc.), raó per la qual esdevenen la primera font de consulta dels investigadors locals.

LES ACTES DE L'AHDT

En el cas de la Diputació de Tarragona, les seves competències passaven, en essència, per desenvolupar un paper coordinador entre les municipalitats i el Govern estatal, i el seu àmbit d'actuació era tota la demarcació, la Conca de Barberà inclosa. Abans de l'Estatut provincial de 1925, que descentralitzà l'Administració espanyola, era el Govern espanyol qui ho manava, dictaminava o autoritzava tot, valent-se dels governs civils i de les diputacions. No és estrany, doncs, que en les seves actes apareguin referències constants a ajuntaments, alcaldes, regidors, entitats, associacions o particulars de les localitats que integraven l'esmentada demarcació.

En l'Arxiu Històric de la Diputació es guarda la sèrie d'*Actes*, que comprèn des de 1836 a 1966. La Diputació espanyola es divideix en el *Ple* i la *Comissió de govern* (o Provincial, com n'hi deien antigament), a més de les diverses comissions especials que en algun moment històric i/o circumstància política s'hagin hagut de crear. Aquesta pluralitat de sessions es reflecteix en les actes de la Diputació tarragonina. Dels 147 volums que componen la sèrie d'*Actes*,² només 52 corresponen a actes plenàries, i entre 1836 i 1966 s'intercalen les altres, que es reparteixen tal com exposem en el següent esquema:

² La sèrie no està completa, manquen els volums corresponents als cinc anys anteriors a la revolució de 1868, o sigui entre 1863-1867.

<i>Actes</i>	<i>Volums</i>	<i>Període/s</i>
Comissió Provincial	44	1842-1862 / 1871-1890 / 1916-1932
Comissió Mixta de Reclutament	10	1897-1924
Comissaria Delegada de la Generalitat	3	1932-1936
Comissió Gestora	15	1939-1950

Els acords plenaris, els de la Comissió de Govern i els de la Mixta de Reclutament, coexistien a finals del segle XIX. Els dos primers s'aplegaven en un sol volum entre 1891 i 1906 (18 volums), juntament amb els de la Comissió Mixta de Reclutament, entre 1897-1901 (5 volums). No va ser el cas de les actes de la Comissaria Delegada, ja que la Generalitat republicana substituï la Diputació entre 1932 i 1936; ni tampoc el de les de la Comissió Gestora, la qual començà actuant des de Castelló, poc abans d'entrar els nacionals a Tarragona, com una mena de Diputació a "l'exili", que s'allargà fins a la meitat del segle.³

A banda, cal comptar igualment les actes corresponents a les sessions de comissions, juntes o organismes autònoms impulsats per la Diputació, i, a partir de 1949, les d'aquelles seccions internes que celebraven les seves pròpies reunions de departament. Sense ànim d'estendre'ns-hi massa, esmentarem la Junta Provincial de Beneficencia (1849-1867), amb 5 volums;⁴ la Junta Provincial del Censo Electoral (1891-1919), amb 7 volums; la del Servicio Nacional de Regiones Devastadas (1939-1950), amb 3 vols.,⁵ i les

³ Per elaborar d'aquest apartat, seguim el treball: GÜELL, Manel. "El Archivo Histórico de la Diputación de Tarragona y sus series documentales". Dins: *I Jornadas de Archivos Históricos en Granada*, abril de 1999. Granada: Archivo Municipal, 1999 (en CD).

⁴ Com a documentació de caràcter sanitari i assistencial, vam esmentar aquesta font a: GRAU I PUJOL, Josep M. T.; Manel GÜELL; Eugeni PEREA I SIMÓN. "Guia de fons documentals per a la història de la medicina. Comarques meridionals. Èpoques moderna i contemporània". Dins: *II Jornada d'història de la medicina de Reus i comarques veïnes*. Valls: URVT, 2001, 11-52, pàgs. 13-14.

⁵ En vam parlar, amb motiu de la comunicació: GÜELL, Manel. "El fons 'Servicio Nacional de Regiones Devastadas y Reparaciones' de l'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona". Dins: *Segon Congrés Recerques. Enfrontaments civils: postguerres i reconstruccions*. Lleida 10-12 d'abril de 2002. Lleida: Pagès editors / Recerques / Universitat, 2002, II, 868-875, pàg. 872.

comissions dels departaments de Beneficencia y Obras Sociales (9 vols.), Educación, Deportes y Turismo (3 vols.), Gobierno (6 vols.), Obras Públicas (6 vols.), etc.

Resten, finalment, una quinzena de volums corresponents a comitès puntuals, consells i patronats, d'índole molt diversa.

LA SÈRIE IMPRESA I LA TASCA DE BUIDATGE DEL'AHDT

Paral·lelament a aquestes sèries d'actes manuscrites, n' existeix una altra, impresa, corresponent a les actes plenàries compreses entre 1876 i 1931. Es tracta de 54 volums impecablement relligats que la Diputació va editar amb el contingut relativament íntegre dels originals. La publicació d'aquestes actes es devia distribuir i difondre generosament entre diverses seccions de la Diputació (Presidència, Secretaria, Obres Públiques), i tal volta entre alguns diputats, i qui sap si també ajuntaments i d'altres entitats públiques. Això explicaria que, encara avui, no sigui difícil trobar algun exemplar en mercadets i llibreries de vell.

Aprofitant la circumstància de tenir les actes impreses (facilitat de comprensió, rapidesa de lectura), mal que només fos d'un període determinat, a l'AHDT vam endegar un ambiciós programa de buidatge exhaustiu. Vam confeccionar un petit thesaurus per tal de repartir temàticament els diversos encapçalaments que havien de compondre el material buidat. Un cop fet això, vam fer el buidatge pacient i sistemàtic de les actes a partir de 1876.

El programa està pensat en dues fases. En la primera s'aixequen les fitxes manualment, per qüestions d'agilitat; la segona fase consistirà en l'adquisició d'un programa de base de dades en què s'introduiran totes les fitxes (o una selecció). De moment, havent iniciat la tasca a finals del 2001, les fitxes aixecades (més de 6.000) romanen dipositades en arxivadors, a disposició de qualsevol usuari que vulgui consultar-les.

Els anys buidats fins a la data són els que van des de 1876 fins a mitjans de 1881, i per oferir una mostra del tipus d'informació que són capaces d'aportar, n'hem seleccionat algunes de les corresponents a les localitats de la Conca de Barberà.

BARBERÀ DE LA CONCA

A l'Ajuntament de Barberà se li concedia la condonació dels dèbits per recàrrec provincial sobre l'impost personal de 1868-69 [11-01-1877]. També

s'iniciaven les gestions (enviament dels plànols i pressupost) per a la reconstrucció del "pontón del barranco de les Sorts" [25-01-1877]. No va ser fins a l'últim dia del 1880 que s'aprovaren els comptes municipals relatius a la dècada dels 60 (1862-1870).⁶ A través d'un recurs presentat per un veí del poble, sabem que l'Ajuntament "carece de ordenanzas municipales" [20-04-1881].

BLANCAFORT

El 1876 s'esmenta un recurs contra l'Ajuntament, el qual manava l'enderroc d'unes obres fetes sobre el barranc o claveguera que conduïa les aigües pluvials sobrants "al lavadero de dicha villa" [24-03-1876].⁷ Aquell mateix any, l'autoritat provincial adverteix seriosament l'alcalde, a qui titlla de desobedient, per uns procediments executius iniciats contra una veïna deutora [20-07-1876]. El 12 d'abril de 1877 s'aprova una proposició per iniciar urgentment l'estudi del camí veïnal de Blancafort a la carretera d'Artesa-Montblanc. El mes següent dimitia del càrrec de conseller municipal Antoni Mesalles Morell, per malaltia justificada [25-05-1877]. Pel que fa a l'ensenyament, hi va haver una qüestió suscitada al voltant de les retribucions del mestre d'escola [14-02-1878]. Per fi es va aprovar definitivament el projecte de la carretera de Blancafort a Artesa-Montblanc [29-04-1878].⁸ L'Administració de l'Estat expedia una Reial ordre relativa al pressupost municipal de l'Ajuntament [09-05-1878]. Les construccions il·legals devien sovintejar, ja que el 1879 hi ha un expedient de queixa d'Antoni Alies contra una ordre d'enderroc al costat del carrer de la Bigota; l'expedient resulta finalment desestimat [05-03-1879 / 05-03-1880].

CONESA

La població va veure's afectada pels aiguats, de manera que l'Ajuntament va sol·licitar diners dels impostos provincials per aplicar a la reconstrucció

⁶ Bona part de les notícies extretes de les actes fan referència a la hisenda i fiscalitat dels municipis. Una bona aproximació sobre aquest tema es pot consultar a CASAS, Jordi. "La Hisenda municipal liberal a Catalunya durant la primera meitat del segle XIX". Dins: *Actes. III Congrés Internacional d'Història Local de Catalunya. Funcionament de les finances locals al llarg de la història*. Barcelona: L'Avenç, 1996, 85-107.

⁷ Aquest rentador devia ser el safareig que els habitants utilitzaven per rentar roba. Vegeu PRATS I BATEL, Josep M. *Blancafort*. Valls: Cossetània Edicions, 1998, col·l. La Creu de Terme, 3, pàgs. 64-65.

⁸ Vegeu igualment: RECASENS LLORT, JOSEP. *Blancafort*. Montblanc: Ajuntament de Blancafort, 1986, pàgs. 59-60; J. M. PRATS. *Blancafort...*, pàg. 54.

dels ponts destruïts, dits de la Font i de la Plaça [19-09-1878 / 04-11-1878].⁹ Els anys anteriors s'havia beneficiat de condonacions fiscals per l'impost de consums [24-04-1877],¹⁰ però el 1879 una Reial ordre li desestima una sol·licitud de condonació sobre aquest impost en el període del primer semestre de 1875-76 [07-06-1879]. En l'endarreriment de l'aprovació dels comptes municipals hi intervé el fet que no fossin aprovades les sol·licituds dels impostos de 1864-67 fins al novembre de 1880 [27-11-1880], i els de 1877-78, fins a l'abril de l'any següent [29-04-1881].

L'ESPLUGA DE FRANCOLÍ

A l'inici de 1876 es va facultar el Jefe de la Ronda de Santa Coloma perquè pogués procedir contra l'Ajuntament de l'Espluga fins que li fes efectives les 599 ptes. que li devia [08-02-1876].¹¹ Aquells anys, tot just acabada la tercera carlinada, foren un període en què es van intentar aclarir els assumptes pendents, de manera que l'alcalde de l'Espluga va emetre una queixa contra el de Vimbodí, en què reclamava el pagament de les racions de pa que va veure's obligat a facilitar; l'assumpte s'allargà considerablement, per bé que la Diputació li donava la raó [24-03-1876 / 28-04-1876]. L'Espluga va ser una de les localitats on es van deixar sentir més les pèrdues per culpa de la gelada de l'abril de 1876 [25-04-1876]. L'Ajuntament

⁹ Segurament en l'aiguat dit de Santa Tecla. Vegeu: GRAU PUJOL, Josep M.T.; Valentí GUAL VILÀ; Josep PUJOAN PARELLADA; Roser PUIG TÀRRECH. *Conesa*. Barcelona: Rafael Dalmau, editors, 1989, pàg. 66. L'expedient que es va instruir a la Diputació es pot consultar a: AHDT, *Obres Públiques*, Cpf., núm. 83.

¹⁰ Aquesta imposició fiscal, a què ens referirem en més d'una ocasió, es va establir el 1845 i gravava el vi, l'aiguardent, els licors, l'oli, la sidra, la cervesa, el sabó, etc. La base impositiva es determinava a partir de la quota que l'Estat recaptava, segons l'escala de cada localitat. Per la seva naturalesa i les conseqüències del repartiment desigual, va ser causa, de bell antuvi, d'una gran impopularitat, que es va materialitzar en resistències, protestes i avalots. Es va suprimir durant la revolució de 1868 i es restaurà novament el 1870 i, ultra les nombroses modificacions que va anar sofrint, no es va abolir fins ben entrat el segle XX. ESTAPÉ RODRÍGUEZ, Fabián. *La Reforma Tributaria de 1845. Estudio preliminar y consideración de sus precedentes inmediatos*. Madrid: Instituto de Estudios Fiscales, 1971; FONTANA, Josep. *La Hacienda en la Historia de España 1700-1931*. Madrid: Instituto de Estudios Fiscales, 1980. Sobre la incidència d'aquest impost a la demarcació tarragonina, es pot veure el cas de la Ribera d'Ebre i de l'Alt Camp, a SÁNCHEZ CERVELLÓ, Josep. *Conflicte i violència a l'Ebre. De Napoleó a Franco*. Barcelona: Flor del Vent Edicions, 2001, pàgs. 239-253; BERTRAN I ÀLVAREZ, Carles. *El Milà (1868-1923): població, societat i economia d'un municipi de l'Alt Camp*. Valls: Consell Comarcal de l'Alt Camp (en premsa), l'apartat 4.1.2 (agraïm l'atenció d'aquest autor, i amic, que ens ha facilitat aquesta i altres referències sobre l'impost de consums).

¹¹ Per a una visió sobre la tercera carlinada a la demarcació de Tarragona, és imprescindible la consulta de: VALLVERDÚ I MARTÍ, Robert. *El tercer carlisme a les comarques meridionals de Catalunya. 1872-1876*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997, col·l. Biblioteca Abat Oliba, 177.

enllestia un acord sobre l'aprofitament de productes forestals, lleugerament modificat, al final, per la Diputació [20-06-1876/28-12-1876]. L'Ajuntament espluguí també es beneficià de condonacions fiscals, com el perdó dels debits del recàrrec sobre l'impost personal [30-11-1876], i el de l'impost de consums corresponent a 1874-75 [14-12-1876]. El març de 1877 trobem un recurs contra un acord de l'Ajuntament relatiu a la sèquia de desguàs que travessava la població, en el qual se'n demanava l'eixamplament; l'afer provocà una inspecció de l'arquitecte provincial, que exemí l'Ajuntament d'eixamplar-lo [19-03-1877/18-05-1877]. Amb tot, poc després, trobem un projecte facultatiu d'eixamplament del llit del riu Francolí [14-03-1878], i més tard la comesa de l'arquitecte provincial perquè aixequés el plànol i formés els pressupostos per construir una claveguera [31-10-1878].¹² Hi ha un expedient d'aprovació de les ordenances municipals el febrer de 1878 [28-02-1878].¹³ En aquells moments l'Ajuntament passava per un període de liquiditat força difícil, com es desprèn de la seva incapacitat de regularitzar els deutes fiscals amb la província, incapacitat que el portà a rebre comissions de constrenyiment; devia un total de 7.307 ptes. [08-08-1878 / 24-07-1879]. Això no va impedir que el 19 d'octubre de 1880, es complimentés el ministre de Foment, que visitava Poblet, amb un tiberi costejat per l'empresa de ferrocarrils [20-11-1880].

FORÉS

L'estiu de 1876 s'instava l'excalcalde Josep Vives Tarragó a passar comptes de la inversió de 250 ptes. que havia percebut de la dipositaria municipal, i que quasi li va costar una multa [20-07-1876 / 21-12-1876]. La Diputació emetia un informe favorable perquè l'autoritat condonés l'impost de consums d'un determinat període a l'Ajuntament [29-11-1878]. A l'inici de 1880 figura l'expedient relatiu a la destitució del secretari de l'Ajuntament, instada per quatre consellers; l'informe al governador aclaria que dita destitució no era vàlida [30-01-1880].

¹²I que el 1884 acabà amb el projecte de l'arquitecte Ramon Salas. ROCA I ARMENGOL, Jordi. *Història de l'Espluga de Francolí. Segle XIX*. V. Lleida: Pagès Edicions, 2000, pàg. 176.

¹³Han de ser les que s'aplicaren el 1882, "les úniques de les quals est té referència durant el segle XIX". ROCA, J. *Història de l'Espluga...*, pàg. 161.

LLORAC

Sobre Llorac ens consten únicament notícies sobre la carretera de segon ordre que s'hi volia construir [31-03-1876], i sobre la condonació fiscal de l'impost de consums que se li concedia [24-04-1877].

MONTBLANC

A l'inici de 1876 s'autoritzava la inversió de 1.500 ptes. per arranjar la carretera que conduïa a Reus, despesa que arribà a les 1.648 ptes. [28-01-1876/25-02-1876]. Plegava el consistori sortint, i era comminat a passar els corresponents comptes [08-02-1876]. A l'agost era quan més angoixant semblava la necessitat d'arranjar la claveguera dita "Riuot", que travessava la població "y con sus emanaciones perjudica a la pública salubridad" [03-08-1876/05-10-1876].¹⁴ És en aquesta època quan comença l'expedient per confinar ("deslinda") els termes municipals de Montblanc i de Rojals [17-08-1876/22-10-1880], al qual més tard s'agregà Lilla i Prenafeta [06-05-1878], i Guàrdia dels Prats [18-11-1879].¹⁵ També la presó del partit judicial va ser objecte de múltiples inspeccions, arranjaments i reformes —alguna, com la de febrer de 1877, bastant cara: 36.713 ptes.— [24-08-1876/04-01-1877/08-02-1877/13-05-1881]. Després de l'estiu de 1876 s'enllestí el projecte d'obres de la carretera a Reus, en el tram del Pont de Rochelas, per l'import estimat de 62.122 ptes., projecte que comportà moltes expropiacions, fins a la recepció definitiva, que s'esdevingué el juliol de 1879 [19-10-1876/25-10-1877/18-07-1879]. No fou l'única carretera que es va fer, també cal comptar la d'Artesa, per Blancafort, adjudicada a mitjan febrer de 1881 [29-04-1878/11-02-1881]. En qüestions de govern, cal destacar les queixes que hi havia contra el secretari de l'Ajuntament —queixes que es renoven considerablement després de les eleccions [04-01-1877, 11-07-1879]— i la renúncia del conseller Magí Casanovas Gassol, per impediments que justificà [05-06-1877], que no seria l'única, ja que el conseller Francisco Fisquet també demanà ser rellevat del càrrec de segon tinent d'alcalde [12-09-1879]. El maig de 1879 se'ls instava a reformar el consistori elegit, atès que el nombre màxim de consellers havia de ser 6 i no 7, com s'havien nomenat [01-05-1879]. El 1880 l'Ajuntament era molt crític amb les construccions que s'aixecaven al raval de Santa Anna, a la vora del

¹⁴No fou fins pocs anys més tard que la vila establí "una mínima xarxa de clavegueres". PORTA I BALANYÀ, Josep M. *Montblanc*. Valls: Cossetània Edicions, 2000, col·l. La Creu de Terme, 8, pàg. 51.

¹⁵Vegeu, PORTA, J. M. *Montblanc...*, pàg. 10.

Francolí, ja que va manar l'enderroc de dues obres, cosa que comportà els corresponents recursos i obertures d'expedients [05-03-1880, 12-04-1880]. No menys volum documental va ocupar l'afer de l'expedient sobre l'interdicte de Joan Casanovas contra l'alcalde per recuperar les aigües del barranc la Vall [27-08-1880 / 28-01-1881].

PASSANANT

Com a molts ajuntaments de la Conca, també al de Passanant se li concedí la condonació sobre el recàrrec de l'impost de personal corresponent al període 1868-69 (impagat per causes de força major, a causa de la Guerra Civil) [05-10-1876], a més d'altres condonacions fiscals [24-04-1877]. També se li va concedir l'autorització d'arrendament de l'exclusiva de la venda al detall de la sal [07-11-1877 i 05-09-1879].¹⁶

LES PILES

Les Piles disposava de les mateixes condonacions fiscals que Passanant [24-04-1877, 04-07-1877, 07-11-1877, 24-07-1878 i 04-11-1878]. Cal destacar igualment l'expedient de Pelegrí Pomés Miquel, en què sol·licita l'autorització per reposar la presa al torrent Figuerola, al terme de Sant Gallart [28-12-1877]. Sabem, d'altra banda, que l'Ajuntament tenia expedit un procediment de constrenyiment —per impagament fiscal— a finals de 1879 [12-12-1879].

PIRA

Pira tenia un agutzil que feia de sereno i que reclamava a l'Ajuntament les retribucions no satisfetes [28-03-1876]. També aquest municipi gaudí de la condonació del recàrrec sobre l'impost personal de 1868-69 [05-10-1876], de l'autorització d'arrendament de l'exclusiva de la venda al detall d'espècies de consum i de la sal [06-07-1877, 07-11-1877, 04-06-1878], i de l'exempció de l'impost de consums, de 1874-75, per haver sofert l'ocupació carlina [13-07-1877]. A diferència d'altres localitats de la Conca, Pira aconseguí cobrir tots els debits fiscals, de manera que l'estiu de 1878 se li aixecà el procediment de constrenyiment incoat contra l'Ajuntament [08-08-1878]. El progrés arribava a finals de 1880 de la mà d'un projecte de carretera de tercer ordre que aniria de Montblanc a Santa Coloma i que travessaria la població [18-11-1880].

¹⁶Sobre l'arrendament de la sal, vegeu el cas de Blancafort a RECASENS, J. *Blancafort...*, pàg. 181.

POBLET (MONESTIR DE)

A finals de novembre de 1877 el governador civil imposava sengles multes a dos veïns de l'Espluga per haver entrat fraudulentament el seu bestiar "en el monte de Poblet" i haver causat danys i perjudicis [09-01-1878]. En aquells temps, el monestir encara romania exclaustrat, i era la Diputació la que costejava la plaça d'un guarda de l'edifici. El febrer de 1879 era elegit (en votació secreta) José Archedaga Agustí, un torrenc "licenciado de la Guardia Civil" [04-11-1878 / 11-11-1878 / 17-02-1879 / 27-02-1879]. El 19 d'octubre de 1880 els murs pobletans van ser l'escenari de la il·lustre visita del ministre de Foment [13-11-1880].

PONTILS

Sobre Pontils només tenim notícia que l'afectà la carretera de tercer ordre de Santa Coloma al límit de la demarcació [31-03-1876], i el camí de Santa Coloma a Sanguellat [24-04-1877].

ROCAFORT DE QUERALT

Igualment són escasses les notícies que han aparegut sobre Rocafort. L'Ajuntament es va eximir de l'impost de consums de 1874-75 per haver sofert l'ocupació carlina [13-07-1877]. Es va beneficiar de l'autorització d'arrendament de l'exclusiva de la venda al detall d'espècies de consum i de la sal [13-09-1877, 07-11-1877].

ROJALS

Sabem que entre 1875 i 1876 Josep Isern Barbarà va fer uns treballs de rectificació relatius a l'amillament del poble, ja que reclamava el deute d'aquell servei [30-05-1876 / 12-01-1877]. L'agost de 1876 l'alcalde sol·licitava "el deslinde del término municipal de Montblanc", cosa que iniciava l'expedient en el qual també s'havia d'oïr l'Ajuntament montblanquí, i que s'allargà fins després de l'estiu de 1880 [17-08-1876 / 06-08-1880]. L'octubre de 1876 l'Ajuntament obtenia la condonació del recàrrec sobre l'impost personal de 1868-69 [05-10-1876]; també n'obtidria una altra sobre l'impost de consums [24-04-1877], així com l'autorització d'arrendament de l'exclusiva de la venda al detall de la sal [07-11-1877]. Rojals, tanmateix, també tenia problemes de liquiditat, el seu ajuntament era deutor fiscal i tenia a sobre una comissió de constrenyiment [08-08-1878 / 07-11-1879]. Pel que fa al tema electoral, l'estiu de 1879 s'interposà un recurs contra els abusos comesos en les eleccions municipals; es va desestimar la nul·litat del procés

electoral i l'alcalde no va apel·lar, cosa que provocà les queixes d'un sector de la població [04-07-1879].

SANTA COLOMA DE QUERALT

L'Ajuntament demanava una subvenció per arranjar el camí que duia a Igualada [28-04-1876], i també per fer les obres dels barrancs d'Aumella i Lleuserlot —desestimades— [19-05-1876]. La vila va ser eximida del pagament de l'impost de consums de 1874-75, cosa que a l'expedient es justifica que “estuvo siempre dominada por los carlistas durante la última guerra civil, por cuya causa no pudo allí plantarse el impuesto...” [28-09-1876].¹⁷ L'abril de l'any següent Pelegrí Pomés Miquel s'oferia a costejar les expropiacions en el cas que prosperés el projecte de construcció d'un camí cap a Pontils i Sanguellat [24-04-1877]. L'higiene i la sanitat públiques començaven a interessar les autoritats, com es pot suposar del fet que l'Ajuntament prohibís a Vicenç Martí vessar les aigües procedents d'un “tinte de su propiedad en el punto en que viene haciéndolo” [09-01-1878]. A la vila devia ser important la indústria de teixits, perquè no tardem a trobar altres referències similars, com l'expedient instruït per Jacint Lavila, en què sol·licita a l'Ajuntament que respecti la canonada de desguàs de la seva fàbrica de tintes [19-09-1879]. El pes de la vila era políticament considerable, si tenim en compte que van ser tres diputats els que, en suport dels colomencs, van proposar demanar al ministre de Foment que la carretera projectada de Santa Coloma a Igualada passés per Aguiló; modificació que permetia reunir dues carreteres sense augmentar la despesa [19-11-1879 / 22-10-1880].

SARRAL

A finals de 1876 Josep Vilalta Carnassa reclamava el pagament dels seus havers, de 590 ptes., com a secretari que havia estat de l'Ajuntament [16-11-1876 / 08-02-1877 / 06-03-1877]. L'Ajuntament de Sarraí també era

¹⁷Sobre la dura economia de guerra a què van haver de contribuir els municipis de la demarcació de Tarragona durant la tercera carlinada, vegeu VALLVERDÚ I MARTÍ, Robert. “Les finances municipals en temps de guerra. El finançament de viles i ciutats a la Catalunya Sud durant la tercera carlinada”. Dins: *Actes. III Congrés Internacional d'Història Local de Catalunya. Funcionament de les finances locals al llarg de la història*. Barcelona: L'Avenç, 1996, pàgs 423-431. En el cas de Montblanc, aquest autor fa una relació detallada de les despeses forçoses en matèria de fortificacions, rescat d'ostatges, reconstrucció de cases i, sobretot, el subministrament a la tropa d'oli, carn, vi, carbó, i també de racions de pa, de civada i palla. Només en aquest últim concepte, el cost superava les 130.000 ptes. (pàgs. 428-429).

deutor fiscal, però l'estiu de 1878 aconseguí, per una banda, cobrir part del deute pagant 1.000 ptes. i, per l'altra, la concessió d'una pròrroga [01-08-1878], que no devia utilitzar, perquè un any després tenia a sobre un procediment de constrenyiment [08-08-1879 / 19-09-1879]. Només quan el comissionat del constrenyiment sol·licità un procediment "de allanamiento de morada, embargo y venta de bienes por haberlo negado el Alcalde", va ser quan va pagar i se li va retirar el constrenyiment [24-10-1879]. Sense recursos per pagar el jornal d'obrers, l'Ajuntament, que estava edificant la Casa Capitular, va forçar alguns veïns a fer prestacions personals, perquè acudissin a les obres per tornos. Un d'ells, Josep Cantó Pàmies fou causa d'un expedient per no complir aquests prestacions i, més tard, en va promoure un altre contra la taxa fiscal local [24-10-1878 / 24-10-1878 / 06-12-1878 / 29-08-1879]. Cantó no va ser l'únic a rebel·lar-se contra aquestes prestacions, Marià Rovira Gavarró va ser multat "por no cumplir con la prestación personal", i va recórrer [14-02-1879]. L'Ajuntament va establir, a més, un arbitri "por cada pipa de vino de 4 cargas que se extraiga de la población", cosa que li va costar un expedient [26-11-1878]. A través del diputat Álvarez, l'Ajuntament presentà una exposició per aconseguir la reconstrucció d'un pont que hi havia a la sortida de la vila, al camí veïnal de Valls [01-05-1879]. Tal volta era el mateix pont que havia d'examinar el director de Camins, sobre el barranc de Rocafort, per saber si formava part de la carretera del Pla a Sarraí segons un projecte de gener de 1871 [27-05-1879]. Quasi un any més tard es convocà la subhasta de les obres [20-02-1880]. Posteriorment, el contractista a qui se li van adjudicar va quedar ben tip de reclamar el pagament dels seus serveis [els reclamava encara el 23-03-1881]. La reconstrucció d'aquest pont, no va representar l'única obra de foment; el juliol de 1879 s'autoritzava a l'arquitecte provincial passar per la vila i aixecar el plànol d'un nou cementiri [24-07-1879]. També en aquest ajuntament es van presentar dimissions o renúncies dels càrrecs consistorials, com la d'Isidre Forés Badia, desestimada per no poder justificar l'impediment físic legal que l'hauria eximit [06-06-1879 i 06-05-1881]; o la de Ramon Giné, que al·legava incompatibilitat amb un altre càrrec que exercia d'"expendedor de bulas" [13-06-1879 i 02-04-1880].

SAVALLÀ DEL COMTAT

L'Ajuntament savallenc es beneficiava també de condonacions fiscals de l'impost de consums [24-04-1877], i era autoritzat per arrendar l'exclusiva de la venda al detall d'espècies de consum i de la sal, als exercicis

1877-78 i 1878-79 [04-07-1877 / 04-06-1878 / 05-06-1879]. A principis de 1880 es moriren dos dels sis consellers que integraven l'Ajuntament [06-02-1880].

SENAN

L'Administració econòmica concedí a l'Ajuntament la condonació del recàrrec sobre l'impost personal de 1868-69 [05-10-1876], i l'autoritzà per arrendar l'exclusiva de la venda al detall de la sal, a l'exercici 1878-79 [01-06-1878]. Va ser un dels poquíssims municipis on el Governador va veure's obligat a anul·lar les eleccions municipals, quan la Junta va comprovar les actes d'escrutini general, i a convocar noves eleccions [19-02-1877 / 24-04-1877]. Paral·lelament, prosperava la proposició d'uns diputats per practicar l'estudi d'execució del camí veïnal de tercer ordre de Senan a Vimbodí [12-04-1877].

SOLIVELLA

El maig de 1876 hi ha una reclamació de Jaume Sans Torruella contra l'Ajuntament per haver permès la reedificació de la casa al seu veí Josep Tarragó, al carrer de la Pau; se li desestima [05-05-1876 / 20-06-1876 / 27-06-1876]. L'Ajuntament aconseguí la condonació del recàrrec provincial sobre l'impost personal de 1868-69 [24-08-1876], però hi ha un rerefons, ja que va prometre, a canvi, satisfer els debits que tenia, i no ho féu, cosa que provocà l'enuig dels diputats, els quals demanaven "que se adopte contra él [l'Ajuntament] una severa medida por haber faltado al cumplimiento de lo prometido por individuos representantes suyos en varias conferencias..." [30-11-1876]. No duia tampoc l'aprovació de comptes al dia, ja que no va ser fins al 1881 que la Diputació pogué aprovar els comptes municipals de 1863-68 [29-04-1881]. Amb tot, res no va impedir gaudir de noves condonacions fiscals (de l'impost de consums) [24-04-1877]. El 1880 el castell de la vila atragué l'interès de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, que en proposà l'adquisició [09-01-1880 / 16-02-1880 i 18-02-1880].

VALLCLARA

A Vallclara encara hi havia remor per l'aïllament que la vila va sofrir a causa de la insurrecció carlina [26-10-1876]. L'Ajuntament pretenia permutar la casa de la Badia (per la del veí Josep Anglès), que era propietat de la Diputació i la feia servir d'estança del rector [13-07-1877 / 13-12-1878]. Va fruit de l'autorització per arrendar l'exclusiva de la venda al detall de la

sal [19-02-1878/08-08-1878/04-11-1878]. També en el consistori vallclarenc es va donar el cas, en aquell lustre, d'una renúncia a servir el càrrec, la del conseller Ramon Soler Bové, al qual, el fet d'al·legar motius d'edat i de salut delicada, no li va servir de res [31-10-1879 / 02-07-1880]. Finalment, com a nota curiosa, sabem que el terme municipal de Vallclara contenia 346 hectàrees declarades de conreu de vinya, ja que així ho feia constar l'Ajuntament per corregir l'excessiva xifra de 2.079 hectàrees, que se li havien atribuït per error a l'hora d'establir la taxa de l'impost que el municipi havia de pagar per contribuir a la defensa de la fil·loxera [02-07-1880].¹⁸

VALLFOGONA DE RIUCORB

L'Ajuntament es mostrava interessat en una proposició per incloure al Pla General de Carreteres de la Província, la realització d'un vial que, sortint de Vallfogona, anés a Llorac i a Santa Coloma; al final s'hi va incloure [31-03-1876 / 10-06-1876 / 14-06-1876]. A més d'aquesta carretera, també s'ultimava el projecte del camí veïnal de segon ordre des de la general d'Artesa-Montblanc fins a Vallfogona [07-04-1876 / 13-04-1877]. Vallfogona va rebre, així mateix, l'autorització per arrendar l'exclusiva de la venda al detall d'espècies de consum i de la sal [13-09-1877 / 12-12-1877 / 05-09-1878 / 04-11-1878 / 05-09-1879]. Segurament, els últims aiguats van ser els culpables de la destrucció del pont sobre el barranc Seniol, "único camino de comunicación que tiene y que las avenidas del mismo han destruido", raó per la qual diversos diputats votaren un ajut de 500 ptes., per reconstruir-los. Un any després l'ajut encara no els havia estat lliurat [08-06-1878 / 06-06-1879]. El foment i la promoció del poble en aquests anys augmentaven, com ho ratifica el fet de plantejar-se l'obertura d'un establiment mineromedicinal [10-01-1879 / 17-02-1879]. Tampoc no deixaven de banda les activitats culturals; el juliol de 1879 l'Ajuntament demanava suport per celebrar un certamen commemoratiu "del virtuoso sacerdote y eminente poeta D. Francesch Vicens Garcia" [24-07-1879].

VILANOVA DE PRADES

A l'abril de 1876 es va facultar l'alcalde per exigir responsabilitats a l'exrecaptador Josep Lliberia "por retener en su poder documentos y

¹⁸Sobre aquesta plaga, vegeu MAS ARRONDO, Carlos; Pedro Antonio HERAS CABALLERO. *Viticultura i Filoxera*. Tarragona: Biblioteca Tarraconense, 11, 1994.

cantidades pertenecientes al municipio”. El consistori cessant no podia donar gaire exemple en aquest sentit, ja que la Diputació no deixava d’instar-lo a presentar la rendició de comptes, a pena de multar-lo amb el màxim permès per la llei [25-04-1876]. Amb tot, l’Ajuntament es va beneficiar de la condonació dels dèbits per recàrrec provincial de l’impost de personal de 1868-69 [30-11-1876], i de l’autorització per arrendar l’exclusiva de la venda al detall dels drets sobre espècies de consums [08-05-1877].

VILAVERD

Com gairebé tots els municipis, va aconseguir l’autorització per arrendar l’exclusiva de la venda al detall d’espècies de consum [31-07-1877/04-11-1878 / 09-11-1878]. En canvi, al contrari d’altres ajuntaments, el de Vilaverd, amb les carreteres, només semblava tenir-hi problemes. Ho demostra la queixa d’un dels veïns, Francesc Musté Oliva, per certs danys rebuts per les obres de la carretera Reus-Montblanc; i per la resistència de l’alcalde a satisfer la carta de pagament a favor del contractista de dita carretera [26-11-1878 i 23-01-1880]. També tancava una fàbrica al poble, i a aquest efecte, el propietari, Freixes i Solé, demanava permís per enderrocar unes tàpies al costat del camí veïnal de Vilavert [05-12-1879]. La nota positiva la posava l’autorització a l’arquitecte provincial per anar al poble, aixecar els plànols i formar el pressupost per a unes escoles públiques de nova planta [14-01-1881].

VIMBODÍ

El febrer de 1876 es registrava la mina “No te escaparás” a nom de Ramon Zamora Abelló [08-02-1876]. Un any i mig més tard, s’aprovaven les ordenances municipals de policia urbana i rural [10-07-1877, 10-11-1877]. Vimbodí no va deixar de beneficiar-se, igualment, de l’autorització per arrendar l’exclusiva de la venda al detall d’espècies de consum i de la sal [12-12-1877]. L’Ajuntament també passava dificultats econòmiques, i no podia traure’s de sobre la comissió de constrenyiment que pesava sobre seu, ja que no aconseguia satisfer més de la sisena part dels dèbits [22-08-1879]. Amb tot, l’afer que més devia atraure l’atenció fou el recurs d’apel·lació de l’exalcalde Agustí Josa, a qui l’Ajuntament reclamava 2.345 ptes. i 59

cèntims, en concepte dels “suministros que á las fuerzas del Ejército hizo...” [31-10-1878].¹⁹

* * *

No són notícies gaire importants ni gaire curioses, tanmateix, cal pensar que només s’han buidat cinc anys i no cinquanta, i també, que la importància es mesura segons l’interès de cada un. Els historiadors locals que aspiren a aplegar totes les dades mínimament interessants sobre la seva localitat, per tal de contribuir algun dia a fer-ne la història total, estem segurs que no es podran permetre el luxe de menystenir aquestes. També comptem que s’adonin de la conveniència de fer un buidatge ràpidament d’aquesta font, les actes de la Diputació, a fi d’extreure’n totes les notícies possibles. Es pot complementar, per exemple, amb el *Butlletí Oficial de la Província*.²⁰ Si hem aconseguit això, a més de contribuir a difondre les possibilitats d’investigació de fonts documentals de la Conca de Barberà, podem estar satisfets d’haver escrit aquest article.

¹⁹“Vimbodí era liberal. Tots els pobles veïns eren carlins”. ALSAMORA I JIBALLÍ, Alfons. *Vimbodí*. Valls: Cossetània Edicions, 1997, col·l. La Creu de Terme, p. 44-45.

²⁰Sobre el BOP i les possibilitats que ofereix, vegeu: ANGUERA, Pere; Albert ARNAVAT; Mercè COSTAFREDA. *La Diputació de Tarragona. Imatges per a una història*. Tarragona: Diputació, 1986; PUIG I TÀRRECH, Roser. “Notes històriques [edictes 512 de 24-05-1854 del BOPT]”. *El Baluard*, Sarral, 90 (novembre-desembre 1997) 35.